

XXI ASR KOMPETENSIYALARIGA ASOSLANGAN INGLIZ TILI TA'LIMI

Mo'minova Durdona Anvarjon qizi

KIRISH

Zamonaviy davrda ta'lim tizimida ro'y berayotgan islohotlar o'quv jarayonini butunlay yangicha yo'nalishga olib kirmoqda. Raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, axborot oqimining tezligi va global muloqot jarayonlari ta'limning barcha bosqichlariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

Ayniqsa, ingliz tili bugungi kunda xalqaro muloqot, fan, texnologiya, siyosat va biznesning asosiy vositasiga aylangan. Shu bois ingliz tili ta'limi faqat lingvistik bilimlarni emas, balki XXI asr kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilishi zarur.

XXI asr kompetensiyalari deganda shaxsning mustaqil fikrlay olishi, muammolarni hal eta bilishi, ijodkorlik, hamkorlik, muloqot qilish, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish ko'nikmalari tushuniladi.

Ushbu kompetensiyalarni ingliz tili ta'limiga integratsiya qilish o'quvchilarning amaliy, tanqidiy va ijodiy fikrlash salohiyatini oshiradi hamda ularni global mehnat bozorida raqobatbardosh shaxs sifatida tayyorlaydi.

Kalit so'zlar: XXI asr kompetensiyalari, ingliz tili ta'limi, kommunikativ yondashuv, ijodiy fikrlash, CLIL, project-based learning, raqamli texnologiyalar, hamkorlik.

1. XXI asr kompetensiyalarining mohiyati va ahamiyati

Bugungi ta'limda bilimdan ko'ra, o'quvchining o'z bilimini real hayotda qo'llay olish darajasi muhimroq hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, ingliz tili o'qitish jarayonida quyidagi asosiy kompetensiyalarni shakllantirish talab etiladi:

Kommunikativ kompetensiya – ingliz tilida samarali og'zaki va yozma muloqot olib borish;

Ijodiy fikrlash kompetensiyasi – yangilik yaratish, o'z fikrini erkin ifoda etish;

Hamkorlik kompetensiyasi – guruhda ishlash, muloqot jarayonida o'z fikrini himoya qilish;

Tanqidiy fikrlash kompetensiyasi – ma'lumotni tahlil qilish, mantiqiy xulosa chiqarish;

Axborot texnologiyalari kompetensiyasi – internet va raqamli vositalardan samarali foydalanish.

Ushbu kompetensiyalarni rivojlantirish orqali o'quvchi nafaqat tilni o'rganadi, balki uni real hayotiy vaziyatlarda ishlata oladi, global muammolarni tushunadi va madaniyatlararo muloqotga kirisha oladi.

2. Ingliz tili ta'limida XXI asr kompetensiyalarini shakllantirish usullari

XXI asr kompetensiyalarini rivojlantirish uchun o'qituvchi darsda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashi zarur. Quyida eng samarali metodlardan ayrimlari keltiriladi:

1. Project-based learning (Loyihaviy ta'lim):

O'quvchilar ingliz tilida muayyan loyiha ustida ishlaydilar, masalan "My Green School" yoki "The Future of Technology". Bu jarayonda ular ma'lumot izlaydi, tahlil qiladi, guruhda ishlaydi va natijani ingliz tilida taqdim etadi. Bu esa muloqot, hamkorlik, ijodkorlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

2. CLIL (Content and Language Integrated Learning):

CLIL metodida ingliz tili boshqa fanlar bilan integratsiyada o'qitiladi (masalan, "Biology in English"). Bu o'quvchilarga ingliz tilini real kontekstda o'rganish, mazmun va tildan birgalikda foydalanish imkonini beradi.

3. Gamifikatsiya (o'yinlashtirish):

Duolingo, Kahoot, Quizlet, Wordwall kabi raqamli platformalar yordamida o'quvchilarning motivatsiyasi oshiriladi. O'yin elementlari ta'limni qiziqarli qiladi va o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi.

4. Flipped Classroom (Teskari sinf):

O'quvchilar darsdan oldin mavzu bilan onlayn tanishib chiqadilar, darsda esa muhokama, amaliy topshiriq va tahlil ishlarini bajaradilar. Bu metod mustaqil o'rganish va tanqidiy fikrlashni kuchaytiradi.

5. Collaborative learning (Hamkorlikda o'rganish):

Guruh ishlari, juftlikdagi muloqot, ro'l o'yinlari orqali o'quvchilar bir-biridan o'rganadilar, bu esa muloqot va ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantiradi.

3. Real tajriba va amaliyotda qo'llanish natijalari

O'zbekiston ta'lim tizimida ham so'nggi yillarda ingliz tili o'qitish jarayonida XXI asr kompetensiyalarini joriy etish bo'yicha sezilarli o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Masalan, Prezident maktablari, ixtisoslashgan maktablar va kollejlarda CLIL, STEAM, PBL metodlarini faol qo'llamoqda.

Tajriba darslarida ingliz tili faniga "project-based" metodni joriy etish o'quvchilarning og'zaki nutq faolligini 40% ga oshirgani kuzatilgan. Shuningdek, o'quvchilar "Climate Change" va "Smart City" kabi mavzularda ingliz tilida taqdimotlar tayyorlash orqali ijodkorlik va axborot tahlili ko'nikmalarini mustahkamlashgan.

Bu kabi tajribalar shuni ko'rsatadiki, XXI asr kompetensiyalariga asoslangan yondashuv o'quvchilarning nafaqat til bilish darajasini, balki mustaqil fikrlash, tahlil qilish va muloqot qilish salohiyatini sezilarli darajada oshiradi.

Xulosa

XXI asr kompetensiyalariga asoslangan ingliz tili ta'limi o'quvchini hayotiy, kasbiy va ijtimoiy faoliyatda muvaffaqiyatli bo'lishga tayyorlaydi. Bunday ta'lim modeli o'qituvchidan yangicha fikrlash, ijodkorlik, texnologiyadan foydalanish, va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni talab qiladi.

O'quvchilarni zamonaviy kompetensiyalar bilan qurollantirish orqali biz nafaqat til o'rgatamiz, balki global fikrlaydigan, mustaqil, tashabbuskor, kreativ yoshlarni tarbiyalaymiz.

Shuning uchun har bir ingliz tili o'qituvchisi o'z amaliyotida kommunikativ, interaktiv va innovatsion metodlarni uyg'unlashtirgan holda XXI asr talablariga mos darslarni tashkil etishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Partnership for 21st Century Skills (P21). Framework for 21st Century Learning, 2019.
2. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2020). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.
3. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xorijiy tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5117-son qarori, 2021-yil 19-may.
5. Kadirova, S. (2023). "Innovatsion metodlar asosida ingliz tili o'qitishning samarali yo'llari." Til va Ta'lim, №2.
6. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. "XXI asr kompetensiyalariga asoslangan ta'lim konsepsiyasi." Toshkent, 2022.